

Chambre des Représentants.

SÉANCE DU 29 JUIN 1921.

Projet de loi

sur la légitimation des enfants dont les parents ont contracté mariage à l'étranger pendant la Guerre.

EXPOSÉ DES MOTIFS.

MESSIEURS,

D'après l'article 331 du Code civil, les enfants naturels sont légitimés par le mariage subséquent de leurs père et mère, à condition que ceux-ci les aient légalement reconnus, soit avant le mariage, soit dans l'acte même de célébration. Pendant la guerre, de nombreux Belges, réfugiés à l'étranger, ont contracté mariage en perdant de vue cette disposition. Certes, en théorie, nul n'est censé ignorer la loi. Mais la conviction simpliste, assez courante, que le mariage suffit à lui seul à légitimer les enfants naturels, indépendamment de toute reconnaissance, le désarroi profond qui a régné chez les réfugiés, enfin, l'absence de toute autorité nationale qui pût leur rappeler le véritable sens de la loi, expliquent assez l'omission d'une formalité qui, aux termes de l'article 331, est rigoureusement indispensable pour conférer aux enfants naturels le statut de légitimité.

Ces cas douloureux se sont présentés en grand nombre, spécialement en Angleterre où, indépendamment des causes générales signalées plus haut, l'état de la législation les a rendus pour ainsi dire inévitables. La législation britannique, en effet, ignore la reconnaissance, en tant qu'elle établit entre les parents et l'enfant un lien légal de filiation. Il s'en suit que les Belges qui ont contracté mariage en Angleterre, devant un Registrar, ont échoué dans leur volonté de légitimer leurs enfants naturels, faute d'avoir pu faire constater la filiation naturelle de ceux-ci, soit avant le mariage, soit dans l'acte de célébration. Sans doute, il leur restait une suprême ressource qui consistait à reconnaître préalablement leurs enfants devant nos agents diplomatiques ou consulaires. Ceux qui eurent cette heureuse inspiration ont effectivement légitimé leurs enfants : car il n'est pas douteux que le mariage, même contracté

à l'étranger, et quelle que soit d'ailleurs l'autorité qui l'a célébré, opère la légitimation des enfants naturels préalablement reconnus. Malheureusement, la plupart de nos réfugiés, et ceux surtout qui appartiennent aux classes populaires, ont été trop peu ou trop mal conseillés pour avoir songé à recourir à ce moyen. Aussi leur surprise a été grande d'apprendre, après leur retour en Belgique, que le mariage célébré à l'étranger n'avait pas eu pour conséquence de légitimer leurs enfants naturels.

Il y a là incontestablement un concours malheureux de circonstances, où la volonté des intéressés n'a eu aucune part. Non seulement ceux-ci ont cru et voulu légitimer leurs enfants en se mariant à l'étranger, mais on peut présumer que les cas ne sont pas rares où cette volonté de légitimer un enfant naturel a été justement la raison déterminante du mariage.

Dans ces conditions, vous estimerez sans doute avec le Gouvernement qu'une situation exceptionnelle appelle un remède exceptionnel et qu'il importe de déroger à la règle de l'article 331 du Code civil en faveur de ceux de nos compatriotes qui ont été amenés, bien involontairement, à la perdre de vue, en contractant mariage à l'étranger au milieu du bouleversement provoqué par la guerre.

L'article 1er du projet admet la légitimation par reconnaissance post-nuptiale, soit antérieure, soit postérieure à l'entrée en vigueur de la loi ; mais il exige que, dans ce dernier cas, elle intervienne dans le délai d'un an. Ce délai a paru assez long pour permettre aux intéressés de régulariser la situation des enfants naturels qui, par suite du cas fortuit exposé plus haut, n'ont pas bénéficié du statut de légitimité. D'autre part, il n'est pas trop long, car on ne peut laisser indéfiniment en suspens des situations d'un caractère aussi anormal.

Cela est d'autant plus nécessaire que l'article 3 attache à la reconnaissance post-nuptiale, ou plutôt à la légitimation qui en résulte, un effet déclaratif de droit, et non pas simplement attributif. En d'autres termes, l'effet de la légitimation remonte à la date du mariage. Assurément cette disposition, conforme d'ailleurs à la doctrine sur la légitimation, est imposée par l'équité, puisque la loi, pour atteindre son but, doit remettre les enfants exactement dans la situation où ils se seraient trouvés si leurs auteurs les avaient reconnus dans l'acte de célébration du mariage.

Mais il n'en est pas moins vrai qu'il faut craindre en cette matière la mauvaise foi et la fraude. Dès lors, et quoique l'article 339 du Code civil permette à tous les intéressés de contester les reconnaissances frauduleuses, il serait imprudent de ne pas limiter la durée d'application de la loi. Celle-ci, au surplus, — comme la récente proposition de M. Max, tendant à autoriser en certains cas la légitimation par jugement, — se range dans le cadre de cette législation de circonstance qui nous a été imposée par la guerre et qui s'inspire moins de principes juridiques que de considérations d'équité.

Le Ministre de la Justice,

E. VANDERVELDE.

Kamer der Volksvertegenwoordigers.

VERGADERING VAN 29 JUNI 1921.

Wetsontwerp

betreffende de wettiging der kinderen wier ouders gedurende den oorlog in het buitenland een huwelijk hebben aangegaan.

MEMORIE VAN TOELICHTING

MIJNE HEEREN,

Volgens artikel 331 van het burgerlijk wetboek, wordt het natuurlijk kind gewettigd door het latere huwelijk van zijn vader en moeder mits deze het vóór het huwelijk of in de huwelijksakte zelve wettig hebben erkend. Tijdens den oorlog zijn talrijke naar het buitenland uitgeweken Belgen in het huwelijk getreden zonder acht te slaan op deze bepaling. Voorzeker, theoretisch wordt eenieder geacht de wet te kennen. Uit drieërlei feit, met name uit de veel voorkomende, al te eenvoudige opvatting, volgens welke het huwelijk op zichzelf volstaat om buiten elke erkenning natuurlijke kinderen te wettigen; uit de groote verwarring die bij de uitgeweken heerschte en ten slotte uit de afwezigheid van elke nationale overheid die hen op de werkelijke beteekenis der wet kon wijzen, kan worden verklaard waarom die formaliteit zoo vaak werd verzuimd die, naar luid van artikel 331, volstrekt noodzakelijk is om de natuurlijke kinderen den staat van wettigheid te verleen.

Deze treurige gevallen hebben zich veelvuldig voorgedaan, vooral in Engeland waar zij niet alleen om de hooger gemelde algemeene redenen, doch ook ten gevolge van den heerschenden rechtstoestand om zoo te zeggen onvermijdelijk waren. De Engelsche wet kent de erkenning niet, voor zoover daarbij tusschen de ouders en het kind een wettelijke band van afstamming ontstaat.

Daaruit volgt dat de Belgen, die in Engeland vóór een «registrar» in het huwelijk zijn getreden hunne natuurlijke kinderen, zooals het hun wensch was, niet hebben gewettigd, omdat zij dezer natuurlijke afstamming vóór het huwelijk of in de huwelijksakte zelve niet konden doen vaststellen. Een laatste uitweg bleef hun wel is waar open: van te voren hunne kinderen erkennen ten overstaan van onze diplomatieke of consulaire agenten. Zij die aan deze goede ingeving gevolg hebben gegeven, hebben werkelijk hunne kinderen gewettigd: want het lijdt geen twijfel dat het huwelijk, zelfs wanneer dit in het buitenland wordt gesloten en welke ook de overheid weze voor welke het wordt voltrokken, de wettiging der natuurlijke kinderen, die van te voren waren erkend, ten gevolge heeft. Ongelukkig waren onze meeste uitgeweken, en vooral degenen welke tot de volksklasse behooren, te weinig of te slecht ingelicht dan dat zij

gebruik konden maken van dit middel. Zij hebben dan ook bij hun terugkeer in België met verbazing vernomen dat hun in het buitenland voltrokken huwelijk niet de wettiging hunner natuurlijke kinderen ten gevolge had gehad.

Men staat hier ontegenzeggelijk voor een betreurenswaardigen samenloop van omstandigheden, heelemaal buiten den wil om van de belanghebbenden. Niet alleen hadden zij den wensch en de overtuiging dat hunne kinderen door hun huwelijk in den vreemde waren gewettigd, maar men mag veronderstellen dat in vele gevallen de wensch om een natuurlijk kind te wettigen de overwegende reden voor het huwelijk is geweest.

Daarom zult gij het ongetwijfeld met de Regeering eens zijn dat in buitengewone omstandigheden door buitengewone middelen moet worden voorzien en dat dus van den bij artikel 331 van het burgerlijk wetboek gestelden regel dient afgeweken ten behoeve van die onzer landgenooten welke, bij het aangaan van een huwelijk in den vreemde, ten gevolge van de door den oorlog veroorzaakte verwarring dien regel geheel onvrijwillig uit het oog hebben verloren.

Bij het eerste artikel wordt voorzien dat natuurlijke kinderen gewettigd kunnen worden door nahuwelijksche erkenning vóór of na het in werking treden der wet; doch in dit laatste geval dient de erkenning te geschieden binnen den tijd van één jaar. Die termijn leek ruim genoeg om belanghebbenden in staat te stellen den toestand te regelen der natuurlijke kinderen die, tengevolge van hoogergermeld toeval, van den staat van wettigheid verstoken bleven. Ten anderen mocht die termijn niet te lang, want dergelijke abnormale toestanden kunnen niet gedurende onbepaalden tijd op eene beslissing wachten.

Dit is des te meer noodig, daar bij artikel 3 aan de erkenning, na het huwelijk, of beter aan de wettiging die ervan het gevolg is, niet slechts de beteekenis wordt gehecht van een toekenning, doch ook van een erkenning van rechten. Met andere woorden: de wettiging geldt van den dag des huwelijks af.

Deze bepaling, die trouwens met de leer in zake wettiging strookt, wordt voorzeker door de rechtvaardigheid voorgeschreven, daar de wet, wil zij haar doel bereiken, de kinderen juist in denzelfden toestand moet plaatsen als waarin zij zich zouden bevinden, indien hunne ouders hen in de huwelijksakte hadden erkend. Niettemin zijn kwade trouw en bedrog ook in dezen te vreezen. Derhalve, en ofschoon artikel 339 van het burgerlijk wetboek aan alle belanghebbenden toelaat de bedrieglijke erkenning te betwisten, zou het onvoorzichtig zijn den termijn voor de toepassing der wet onbegrensd te laten.

Deze wet, — evenals het onlangs door den heer Max ingediende voorstel waarbij, in zekere gevallen, machtiging wordt verleend tot wettiging bij vonnis — behoort overigens tot de noodwetten die ons door den oorlog werden opgedrongen, en die niet zoozeer op rechtsbegrippen dan wel op de eenvoudige rechtvaardigheid steunen.

De Minister van Justitie,

Em. VANDERVELDE.

PROJET DE LOI

sur la légitimation des enfants dont les parents ont contracté mariage à l'étranger pendant la guerre.

Albert,

ROI DES BELGES,

A tous présents et à venir, Salut.

Sur la proposition de Notre Ministre de la Justice,

NOUS AYONS ARRÊTÉ ET ARRÊTONS :

Notre Ministre de la Justice est chargé de présenter en Notre Nom, aux Chambres législatives, le projet de loi dont la teneur suit :

ARTICLE PREMIER.

Les enfants naturels non reconnus dont les père et mère ont contracté mariage devant un officier de l'état-civil étranger entre le 4 août 1914 et le 30 septembre 1919, seront légitimés par la reconnaissance faite par leurs auteurs soit antérieurement à la présente loi, soit dans le délai d'une année à partir de l'entrée en vigueur de cette loi.

Si l'enfant a déjà été reconnu par un de ses auteurs, la reconnaissance faite par l'autre, dans les conditions prévues par l'alinéa 1 du présent article, opérera légitimation.

WETSONTWERP

betreffende de wettiging der kinderen wier ouders gedurende den oorlog in het buitenland een huwelijk hebben aangegaan.

Albert,

KONING DER BELGEN,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Op voorstel van Onzen Minister van Justitie,

WIJ HEBBEN BESLOTEN EN WIJ BESLUITEN :

Onze Minister van Justitie is belast, in Onzen naam, aan de wetgevende Kamers het wetsontwerp aan te bieden waarvan de inhoud volgt :

EERSTE ARTIKEL.

De niet erkende natuurlijke kinderen wier vader en moeder tusschen 4 Augustus 1914 en 30 September 1919 een huwelijk hebben aangegaan vóór een ambtenaar van den burgerlijken stand in het buitenland, worden gewettigd door erkenning gedaan door hunne ouders vóór het in werking treden van deze wet, of binnen den tijd van één jaar te rekenen van dit tijdstip.

Werd het kind reeds door één zijner ouders erkend, dan heeft de erkenning, door den anderen ouder in de bij het eerste lid van dit artikel voorziene voorwaarden gedaan, wettiging voor gevolg.

ART. 2.

La légitimation peut avoir lieu, en vertu de l'article premier, même en faveur des enfants décédés qui ont laissé des descendants, et dans ce cas elle profite à ces descendants.

ART. 3.

La légitimation acquise en vertu des articles 1 et 2 ci-dessus produira ses effets à la date du mariage. L'enfant légitimé concourra, en cette qualité, aux successions ouvertes depuis cette date.

ART. 4.

Dans les cas où la reconnaissance prévue aux articles 1 et 2 est postérieure à l'entrée en vigueur de la présente loi, l'acte de reconnaissance fera mention de la transcription de l'acte de mariage faite conformément à l'article 171 du Code civil.

Dans tous les cas, il sera fait mention de la reconnaissance et de la légitimation en marge tant de l'acte de mariage des parents que de l'acte de naissance de l'enfant.

Donné à Bruxelles, le 20 juin 1921.

ART. 2.

De wettiging kan geschieden, krachtens het eerste artikel, zelfs ten behoeve van overleden kinderen die afstammelingen hebben nagelaten en, in dit geval, komt zij dezen laatsten ten goede.

ART. 3.

De krachtens bovenstaande artikelen 1 en 2 verworven wettiging wordt van kracht op den datum van het huwelijk. Het gewettigde kind wordt, als zoodanig, deelachtig aan de sedert dien datum opgevallene erfenissen.

ART. 4.

In de gevallen waarin de bij de artikelen 1 en 2 voorziene erkenning geschiedt na in het werking treden dezer wet, moet in de erkenningsakte melding worden gemaakt van de overeenkomstig artikel 171 van het burgerlijk wetboek gedane overschrijving der huwelijksakte.

In elk geval moet van de erkenning en de wettiging melding worden gemaakt op den kant zoowel van de huwelijksakte der ouders als van de geboorteakte van het kind.

Gegeven te Brussel, den 20ⁿ Juni 1921.

ALBERT.

Par le Roi :

Le Ministre de la Justice,

Van 's Konings wege :

De Minister van Justitie,

E. VANDERVELDE.